

ПРОТОКОЛ

про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності

ДАТА ПІДПИСАННЯ: 15.11.2000 р.

ДАТА ПІДПИСАННЯ УКРАЇНОЮ: 15.11.2001 р.

ДАТА РАТИФІКАЦІЇ: 04.02.2004 р.

ДАТА НАБУТТЯ ЧИННОСТІ: 20.06.2004 р.

Прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року

Преамбула

Держави - учасниці цього Протоколу,

заявляючи, що для вжиття ефективних заходів щодо попередження торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і боротьбі з нею необхідний всеосяжний міжнародний підхід у країнах походження, транзиту і призначення, що включає заходи, спрямовані на попередження такої торгівлі, покарання осіб, що займаються нею, і захист потерпілих від такої торгівлі, у тому числі шляхом захисту їх міжнародно-визнаних прав людини,

враховуючи ту обставину, що, незважаючи на існування цілого ряду міжнародних документів, які містять норми і передбачають практичні заходи по боротьбі з експлуатацією людей, особливо жінок і дітей, не існує універсального документа, у якому зачіпалися б всі аспекти торгівлі людьми,

будучи стурбовані тим, що за відсутності такого документа особи, які є уразливими з погляду торгівлі людьми, не будуть у достатній мірі захищені,

посилаючись на Резолюцію 53/111 Генеральної Асамблеї від 9 грудня 1998 року, у якій Асамблея ухвалила заснувати міжурядовий спеціальний комітет відкритого складу для розробки всеосяжної міжнародної конвенції проти транснаціональної організованої злочинності й обговорення питання про розробку, зокрема, міжнародного документа по боротьбі проти торгівлі жінками і дітьми,

будучи переконані, що доповнення Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності міжнародним документом щодо попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї сприятиме попередженню таких злочинів і боротьбі з ними,

погодилися про таке:

I. Загальні положення

Стаття 1

Зв'язок з Конвенцією Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності

1. Цей Протокол доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. Він тлумачиться разом з Конвенцією.
2. Положення Конвенції застосовуються *mutatis mutandis* до цього Протоколу, якщо в ньому не передбачене інше.
3. Злочини, визнані такими відповідно до статті 5 цього Протоколу, розглядаються як злочини, визнані такими відповідно до Конвенції.

Стаття 2

Цілі

Цілі цього Протоколу полягають у:

- a) попередженні торгівлі людьми і боротьбі з нею, приділяючи особливу увагу жінкам і дітям;
- b) захисті та допомозі жертвам такої торгівлі при повній повазі їхніх прав людини; і
- c) заохоченні співробітництва між Державами-учасницями в досягненні цих цілей.

Стаття 3

Терміни

Для цілей цього Протоколу:

- a) "торгівля людьми" означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів;
- b) згода жертви торгівлі людьми на заплановану експлуатацію, про яку йдеться в підпункті (а) цієї статті, не береться до уваги, якщо було використано будь-який із заходів впливу, зазначених у підпункті (а);
- c) вербування, перевезення, передача, приховування або отримання дитини з метою експлуатації вважаються "торгівлею людьми" навіть у тому разі, якщо вони не пов'язані із застосуванням будь-якого із заходів впливу, зазначених у підпункті (а) цієї статті;
- d) "дитина" означає будь-яку особу, що не досягла 18-літнього віку.

Стаття 4

Сфера застосування

Цей Протокол, якщо в ньому не зазначене інше, застосовується до попередження, розслідування і кримінального переслідування у зв'язку зі злочинами, визнаними такими відповідно до статті 5 цього Протоколу, якщо ці злочини носять транснаціональний

характер і вчинені за участю організованої злочинної групи, а також до захисту жертв від таких злочинів.

Стаття 5 **Криміналізація**

1. Кожна Держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть знадобитися для того, щоб визнати в якості кримінально караних діяння, зазначені у статті 3 цього Протоколу, коли вони вчиняються навмисно.

2. Кожна Держава-учасниця також вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть знадобитися для того, щоб визнати в якості кримінально караних такі діяння:

a) за умови дотримання основних принципів своєї правової системи - замах на вчинення будь-якого злочину, визнаного таким відповідно до пункту 1 цієї статті;

b) участь як співника у вчиненні будь-якого злочину, визнаного таким відповідно до пункту 1 цієї статті; і

c) організацію інших осіб або керування ними з метою вчинення будь-якого злочину, визнаного таким відповідно до пункту 1 цієї статті.

II. Захист жертв торгівлі людьми

Стаття 6 **Допомога жертвам торгівлі людьми та їхній захист**

1. У відповідних випадках і у тій мірі, в якій це можливо відповідно до її внутрішнього законодавства, кожна Держава-учасниця забезпечує захист особистого життя й особи жертв торгівлі людьми, у тому числі, серед іншого, шляхом забезпечення конфіденційного характеру провадження, що стосується такої торгівлі.

2. Кожна Держава-учасниця забезпечує, щоб її внутрішня правова або адміністративна система передбачала заходи, які дозволяють, у відповідних випадках, надавати жертвам торгівлі людьми:

a) інформацію про відповідний судовий і адміністративний розгляд;

b) допомогу, що не завдає шкоди правам захисту і дозволяє викладати і розглядати їхні думки і побоювання на відповідних стадіях кримінального провадження щодо осіб, які вчинили злочини.

3. Кожна Держава-учасниця розглядає можливість реалізації заходів для забезпечення фізичної, психологічної і соціальної реабілітації жертв торгівлі людьми, у тому числі, у відповідних випадках, у співробітництві з неурядовими організаціями, іншими відповідними організаціями й іншими елементами громадянського суспільства, і, зокрема, заходів, що передбачають надання:

a) належного даху;

b) консультативної допомоги та інформації, особливо щодо їх юридичних прав, мовою, зрозумілою жертвам торгівлі людьми;

c) медичної, психологічної і матеріальної допомоги; і

d) можливостей в галузі працевлаштування, освіти і професійної підготовки.

4. Кожна Держава-учасниця враховує при застосуванні положень цієї статті вік, стать і особливі потреби жертв торгівлі людьми, зокрема особливі потреби дітей, у тому числі щодо належного даху, освіти і догляду.

5. Кожна Держава-учасниця прагне забезпечувати фізичну безпеку жертв торгівлі людьми в період перебування таких жертв на її території.

6. Кожна Держава-учасниця забезпечує, щоб її внутрішня правова система передбачала заходи, які надають жертвам торгівлі людьми можливість одержання компенсації за заподіяну шкоду.

Стаття 7

Статус жертв торгівлі людьми у приймаючих державах

1. На додаток до вжиття заходів відповідно до статті 6 цього Протоколу кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття законодавчих або інших відповідних заходів, що дозволяють жертвам торгівлі людьми залишатися, у відповідних випадках, на її території на тимчасовій або постійній основі.

2. При застосуванні положення, що міститься в пункті 1 цієї статті, кожна Держава-учасниця відповідним чином враховує гуманітарні міркування і проявляє співчуття.

Стаття 8

Репатріація жертв торгівлі людьми

1. Держава-учасниця, громадянином якої є жертва торгівлі людьми або в якій така особа мала право постійно проживати на момент в'їзду на територію приймаючої Держави-учасниці, сприяє поверненню цієї особи і приймає її без необґрунтованих або нерозумних затримок при належному врахуванні питань забезпечення безпеки такої особи.

2. Коли Держава-учасниця повертає жертву торгівлі людьми Державі-учасниці, громадянином якої є ця особа або в якій вона мала право постійно проживати на момент в'їзду на територію приймаючої Держави-учасниці, таке повернення здійснюється при належному врахуванні питань забезпечення безпеки цієї особи, а також характеру будь-якого провадження, пов'язаного з тією обставиною, що ця особа стала жертвою торгівлі людьми, причому таке повернення, переважно, є добровільним.

3. На прохання приймаючої Держави-учасниці, запитувана Держава-учасниця без необґрунтованих або нерозумних затримок перевіряє, чи є особа, що стала жертвою торгівлі людьми, її громадянином або чи мала вона право постійно проживати на її території на момент в'їзду на територію приймаючої Держави-учасниці.

4. З метою сприяння поверненню жертви торгівлі людьми, яка не має належних документів, Держава-учасниця, громадянином якої є ця особа або в якій вона мала право постійно проживати на момент в'їзду на територію приймаючої Держави-учасниці,

погоджується видавати, на прохання приймаючої Держави-учасниці, такі документи на в'їзд/виїзд або інші дозволи, які можуть знадобитися для повернення цієї особи на її територію.

5. Ця стаття не завдає шкоди будь-якому праву, наданому жертвам торгівлі людьми в силу будь-якого положення внутрішнього законодавства приймаючої Держави-учасниці.

6. Ця стаття не завдає шкоди будь-якій застосовній двосторонній або багатосторонній угоді або домовленості, які регулюють, повністю або частково, питання повернення жертв торгівлі людьми.

III. Попередження, співробітництво та інші заходи

Стаття 9

Попередження торгівлі людьми

1. Держави-учасниці розробляють і приймають на комплексній основі політику, програми й інші заходи з метою:

а) попередження торгівлі людьми і боротьби з нею; і

б) захисту жертв торгівлі людьми, особливо жінок і дітей, від ревіктимізації.

2. Держави-учасниці прагнуть вживати таких заходів, як проведення досліджень, інформаційних кампаній, у тому числі в засобах масової інформації, а також здійснення соціально-економічних ініціатив, спрямованих на попередження торгівлі людьми і боротьбу з нею.

3. Політика, програми й інші заходи, що розробляються та приймаються відповідно до цієї статті, у відповідних випадках, включають співробітництво з неурядовими організаціями, іншими відповідними організаціями й іншими елементами громадянського суспільства.

4. Держави-учасниці вживають або вдосконалюють, у тому числі шляхом двостороннього або багатостороннього співробітництва, заходи, спрямовані на пом'якшення впливу таких факторів, які обумовлюють уразливість людей, особливо жінок і дітей, з погляду торгівлі людьми, як убогість, низький рівень розвитку і відсутність рівних можливостей.

5. Держави-учасниці вживають або вдосконалюють законодавчі або інші заходи, наприклад у галузі освіти, культури або в соціальній галузі, у тому числі шляхом двостороннього і багатостороннього співробітництва, спрямовані на протидію попиту, що породжує експлуатацію людей, особливо жінок і дітей, в усіх її формах, оскільки це призводить до торгівлі людьми.

Стаття 10

Обмін інформацією і підготовка кадрів

1. Правоохоронні, міграційні або інші відповідні органи Держав-учасниць, у відповідних випадках, співробітничать між собою шляхом обміну, відповідно до їхнього внутрішнього законодавства, інформацією, що дозволяє їм визначати:

а) чи є особи, що перетинають або намагаються перетнути міжнародний кордон без документів на в'їзд/виїзд або з такими документами, що належать іншим особам, торговцями людьми або жертвами такої торгівлі;

б) види документів на в'їзд/виїзд, які використали або намагалися використати такі особи для перетинання міжнародного кордону з метою торгівлі людьми; і

с) засоби і методи, які застосовуються організованими злочинними групами з метою торгівлі людьми, у тому числі вербування і перевезення жертв, маршрути і зв'язки між окремими особами і групами, що займаються такою торгівлею, а також зв'язки всередині таких груп і можливі заходи для їхнього виявлення.

2. Держави-учасниці забезпечують або вдосконалюють підготовку співробітників правоохоронних, міграційних та інших відповідних органів з питань попередження торгівлі людьми. Зазначена підготовка повинна зосереджуватися на методах попередження такої торгівлі, кримінального переслідування осіб, що займаються нею, і захисту прав жертв, включаючи захист жертв від осіб, що займаються такою торгівлею. У ході підготовки слід також брати до уваги необхідність врахування прав людини, проблематики дітей і гендерної проблематики; підготовка повинна сприяти співробітництву з неурядовими організаціями, іншими відповідними організаціями й іншими елементами громадянського суспільства.

3. Держава-учасниця, що одержує інформацію, виконує будь-яке прохання Держави-учасниці, що надає інформацію, пов'язану з встановленням обмежень щодо її використання.

Стаття 11

Заходи прикордонного контролю

1. Без шкоди для міжнародних зобов'язань щодо вільного пересування людей Держави-учасниці, наскільки це можливо, встановлюють такі заходи прикордонного контролю, які можуть знадобитися для попередження і виявлення торгівлі людьми.

2. Кожна Держава-учасниця вживає законодавчих або інших належних заходів для попередження, наскільки це можливо, використання транспортних засобів, експлуатованих комерційними перевізниками, при вчиненні злочинів, визнаних такими відповідно до статті 5 цього Протоколу.

3. У відповідних випадках і без шкоди для застосованих міжнародних конвенцій такі заходи включають встановлення для комерційних перевізників, у тому числі будь-якої транспортної компанії або власника чи оператора будь-яких транспортних засобів, зобов'язання переконатися в тому, що всі пасажери мають документи на в'їзд/виїзд, необхідні для в'їзду до приймаючої держави.

4. Кожна Держава-учасниця вживає необхідних заходів, відповідно до свого внутрішнього законодавства для того, щоб передбачити санкції за порушення зобов'язання, встановленого в пункті 3 цієї статті.

5. Кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття заходів, які дозволяють, відповідно до її внутрішнього законодавства, відмовляти у в'їзді особам, причетним до вчинення злочинів, визнаних такими відповідно до цього Протоколу, або анулювати їхні візи.

б. Без шкоди для статті 27 Конвенції Держави-учасниці розглядають можливість зміцнення співробітництва між органами прикордонного контролю, у тому числі шляхом створення і підтримки прямих каналів зв'язку.

Стаття 12

Надійність документів і їхній контроль

Кожна Держава-учасниця вживає, у межах наявних можливостей, таких заходів, які можуть знадобитися для:

а) забезпечення такої якості документів, що видаються нею, на в'їзд/виїзд або посвідчень особи, що у максимальному ступені ускладнювало б їхнє неправомірне використання і підробку або протизаконну зміну, відтворення або видачу; і

б) забезпечення захищеності і надійності документів на в'їзд/виїзд або посвідчень особи, виданих цією Державою-учасницею або від її імені, а також для попередження їхнього незаконного виготовлення, видачі та використання.

Стаття 13

Законність і дійсність документів

Держава-учасниця проводить, на прохання іншої Держави-учасниці, відповідно до свого внутрішнього законодавства, протягом розумного строку перевірку законності та дійсності виданих або нібито виданих від її імені документів на в'їзд/виїзд або посвідчень особи, щодо яких є підозри, що вони використовуються для торгівлі людьми.

IV. Заключні положення

Стаття 14

Виключне положення

1. Ніщо в цьому Протоколі не зачіпає прав, зобов'язань і відповідальності держав і окремих осіб відповідно до міжнародного права, включаючи міжнародне гуманітарне право і міжнародне право в галузі прав людини і, зокрема, коли це застосовно, Конвенцію 1951 року і Протокол 1967 року, що стосуються статусу біженців, і принцип невиселення, закріплений у них.

2. Заходи, передбачені цим Протоколом, тлумачаться і застосовуються таким чином, щоб це не було дискримінаційним щодо осіб на тій підставі, що вони стали жертвами торгівлі людьми. Тлумачення і застосування цих заходів здійснюються відповідно до міжнародно-визнаних принципів недискримінації.

Стаття 15

Врегулювання спорів

1. Держави-учасниці прагнуть врегулювати спори щодо тлумачення або застосування цього Протоколу шляхом переговорів.

2. Будь-який спір між двома або більше Державами-учасницями щодо тлумачення або застосування цього Протоколу, який не може бути врегульований шляхом переговорів протягом розумного періоду часу, передається на прохання однієї з цих Держав-учасниць

на арбітражний розгляд. Якщо протягом шести місяців із дня звертання з проханням про арбітраж ці Держави-учасниці не зможуть домовитися про його організацію, будь-яка з цих Держав-учасниць може передати спір до Міжнародного Суду, звернувшись із заявою відповідно до Статуту Суду.

3. Кожна Держава-учасниця може під час підписання, ратифікації, прийняття або затвердження цього Протоколу, або під час приєднання до нього заявити про те, що вона не вважає себе зв'язаною положеннями пункту 2 цієї статті. Інші Держави-учасниці не зв'язані положеннями пункту 2 цієї статті щодо будь-якої Держави-учасниці, яка зробила таке застереження.

4. Будь-яка Держава-учасниця, яка зробила застереження відповідно до пункту 3 цієї статті, може в будь-який час зняти це застереження шляхом направлення повідомлення Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 16

Підписання, ратифікація, прийняття, затвердження і приєднання

1. Цей Протокол відкритий для підписання всіма державами з 12 по 15 грудня 2000 року в Палермо, Італія, а потім у Центральних установах Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку до 12 грудня 2002 року.

2. Цей Протокол також відкритий для підписання регіональними організаціями економічної інтеграції за умови, що принаймні одна з держав-членів такої організації підписала цей Протокол відповідно до пункту 1 цієї статті.

3. Цей Протокол підлягає ратифікації, прийняттю або затвердженню. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття або затвердження здаються на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй. Регіональна організація економічної інтеграції може здати на зберігання свою ратифікаційну грамоту або документ про прийняття або затвердження, якщо принаймні одна з її держав-членів вчинила у такий же спосіб. У цій ратифікаційній грамоті або в документі про прийняття або затвердження така організація заявляє про сферу своєї компетенції щодо питань, що регулюються цим Протоколом. Така організація також повідомляє депозитарієві про будь-яку відповідну зміну сфери своєї компетенції.

4. Цей Протокол відкритий для приєднання будь-якої держави або будь-якої регіональної організації економічної інтеграції, принаймні одна з держав-членів якої є учасницею цього Протоколу. Документи про приєднання здаються на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй. Під час приєднання регіональна організація економічної інтеграції заявляє про сферу своєї компетенції щодо питань, які регулюються цим Протоколом. Така організація також повідомляє депозитарієві про будь-яку відповідну зміну сфери своєї компетенції.

Стаття 17

Набуття чинності

1. Цей Протокол набуває чинності на дев'яностий день після дати здачі на зберігання сорокової ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження або приєднання, але він не набуває чинності до набуття чинності Конвенцією. Для мети цього пункту будь-яка така грамота або документ, здані на зберігання регіональною

організацією економічної інтеграції, не розглядаються в якості додаткових до грамот або документів, зданих на зберігання державами-членами такої організації.

2. Для кожної держави або регіональної організації економічної інтеграції, що ратифікують, приймають або затверджують цей Протокол, або приєднуються до нього після здачі на зберігання сорокової ратифікаційної грамоти або документа про таку дію, цей Протокол набуває чинності на тридцятий день після дати здачі на зберігання такою державою або організацією відповідної грамоти чи документа або в дату набуття цим Протоколом чинності відповідно до пункту 1 цієї статті залежно від того, що настає пізніше.

Стаття 18 ***Зміни та доповнення***

1. Після закінчення п'яти років після набуття чинності цим Протоколом Держава-учасниця цього Протоколу може запропонувати зміни та доповнення і направити їх Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй, який потім перепроводжує запропоновані зміни та доповнення Державам-учасницям і Конференції учасників Конвенції з метою розгляду цих пропозицій і ухвалення рішення щодо них. Держави-учасниці цього Протоколу, що беруть участь у Конференції учасників, докладають усіх зусиль для досягнення консенсусу щодо кожної зміни та доповнення. Якщо всі зусилля по досягненню консенсусу були вичерпані і згоди не було досягнуто, то, як крайній захід, для прийняття змін та доповнень потрібна більшість у дві третини голосів Держав-учасниць цього Протоколу, які присутні та беруть участь у голосуванні на засіданні Конференції Учасників.

2. У питаннях, які входять до сфери їхньої компетенції, регіональні організації економічної інтеграції здійснюють своє право голосу відповідно до цієї статті, маючи число голосів, що дорівнює числу їхніх держав-членів, які є учасниками цього Протоколу. Такі організації не здійснюють своє право голосу, якщо їхні держави-члени здійснюють своє право голосу, і навпаки.

3. Зміни та доповнення, прийняті відповідно до пункту 1 цієї статті, підлягають ратифікації, прийняттю або затвердженню Державами-учасницями.

4. Зміни та доповнення, прийняті відповідно до пункту 1 цієї статті, набувають чинності щодо Держави-учасниці через дев'яносто днів після дати здачі нею на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй ратифікаційної грамоти чи документа про прийняття або затвердження таких змін та доповнень.

5. Коли зміни та доповнення набувають чинності, вони стають обов'язковими для тих Держав-учасниць, які висловили згоду бути зв'язаними ними. Інші Держави-учасниці продовжують бути зв'язаними положеннями цього Протоколу і будь-якими змінами та доповненнями, ратифікованими, прийнятими або затвердженими ними раніше.

Стаття 19 ***Денонсація***

1. Держава-учасниця може денонсувати цей Протокол шляхом направлення письмового повідомлення Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй. Така денонсація набуває чинності після закінчення одного року з дати одержання повідомлення Генеральним секретарем.

2. Регіональна організація економічної інтеграції перестає бути учасницею цього Протоколу, коли всі її держави-члени денонсували цей Протокол.

Стаття 20
Депозитарій і мови

1. Депозитарієм цього Протоколу призначається Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй.

2. Оригінал цього Протоколу, англійський, арабський, іспанський, китайський, російський і французький тексти якого є рівно автентичними, здається на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй.

На посвідчення чого повноважні представники, що підписалися нижче, належним чином уповноважені на те своїми урядами, підписали цей Протокол.
